

STERKE INNTRYKK

Hvert år reiser tiendeklasse i Aremark på tur med Stiftelsen Hvite Busser til Auschwitz. Her er Mona Lill Martinsen og Thor Sondre Johansen i konsentrasjonsleiren Birkenau.

Side 8-9-10-11

FLINKE UNGDOMMER

Niendeklasse ved Marker skole har laget en imponerende film. Denne ble vist for et stort publikum.

Bakmann Lars Johansson viser stolt frem popcornjentene Malin Johnsen (t.v) og Hege Emilie Halvorsrud.

Side 14

VARMT GJENSYN

Mona Levin var bare tre år da Nils Skogstads far reddet livet til et helt følge av jødiske flyktninger i 1943. Nylig var mor og datter Levin på ørje. Det ble et varmt gjensyn - og et spennende foredrag.

Side 22

Kjempesuksess for Grensemessa 2011

De hadde forventninger, både kommunene, utstillerne og publikum. Vi har ennå til gode å treffe noen som ikke fikk forventningene innfridd. Grensemessa 2011 i Aremark i begynnelsen av april ble en kjempesuksess. En av utstillerne var smykkedesigner Elisabeth Due (bildet). Aremark-jenta har bodd mange år i Oslo, men syntes det var veldig spennende å vise sine smykker på hjemmebane.

Side 12 og 13

AVISA Grenseland

APRIL 2011

Aremark

Innbyggere: 1.414
Areal: 321 km²
Kommunesenter: Fosby
Ordfører: Tore Johansen (KrF)

Marker

Innbyggere: 3.476
Areal: 413 km²
Kommunesenter: Ørje
Ordfører: Stein Erik Lauvås (A)

Rømskog

Innbyggere: 678
Areal: 183 km²
Kommunesenter: Rømskog
Ordfører: Nils Nilssen (A)

Store lokale utfordringer

Til høsten er det kommunevalg. Listeforslagene i de tre kommunene er i hovedsak klare, og innbyggerne har for lengst begynt å studere dem. Tradisjonelt er det mer personvalg enn partivalg i våre kommuner. Det ser vi av resultatene ved tidligere kommunevalg. Valget i 2007 er et godt eksempel. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fikk rundt 25 prosent hver i Aremark og enda mer i Rømskog. På landsbasis lå de to partiene på drøyt 6 prosent.

Arets valg blir spennende. I Marker og Rømskog er det Arbeiderpartiet som styrer. Ordførerne Stein Erik Lauvås og Nils Nilssen håper at velgerne gir dem ny tillit. Det gjenstår å se. I Aremark blir det skifte. Tore Johansen (KrF) går av som ordfører. Du må være godt oppi tenårene eller mer for å huske noen annen ordfører i Aremark. Hvem som tar over vet ingen. Det står mellom Harald Smaadahl (KrF), Geir Aarbu (Sp), Harald Nilsen (Ap), Stig Aarbu (H) og Solveig Toft (V).

Uansett hvem som skal «styre butikken» i de tre kommunene de neste fire årene; de får nok av utfordringer. Som man kan lese på side 3 i dagens AG er befolkningsutviklingen i Grenseland bekymringsfull. Det må settes inn store og kreative tiltak for å sørge for at innbyggertallet øker. Selv om Marker og Rømskog har håp en liten økning, er prognosene for Aremark lite lystig lesning. Det betyr at Grenseland som region har nok av viktige oppgaver i årene fremover. De politikerne som blir valgt, må ta noen solide grep. De må være kreative og moderne i tankegangen. Det er ikke lenger godt nok å si at «vi har det bra her på landsbygda», og at vi er «lykkelig som liten».

De av oss som husker minst fire år tilbake i tid, vet at det rasles med sablene i hovedstaden. Den som raslet aller hardest for få år siden var daværende kommunalminister Erna Solberg (H). Hun ville fjerne alle kommuner med færre enn fem tusen inn

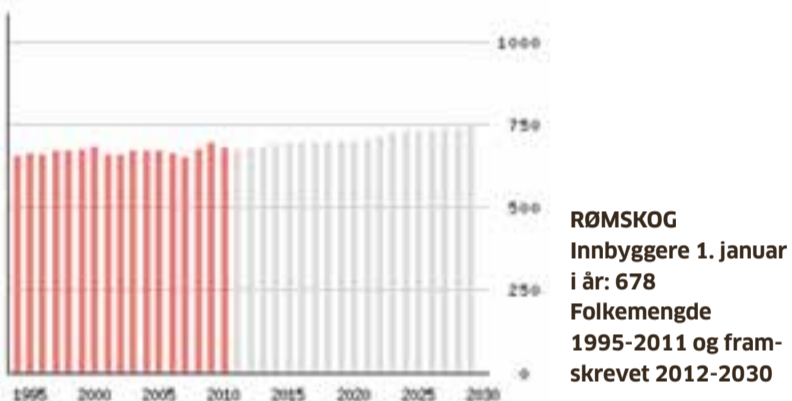
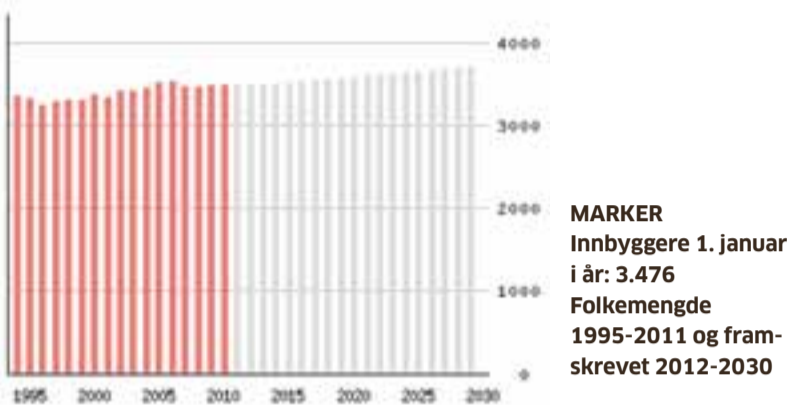
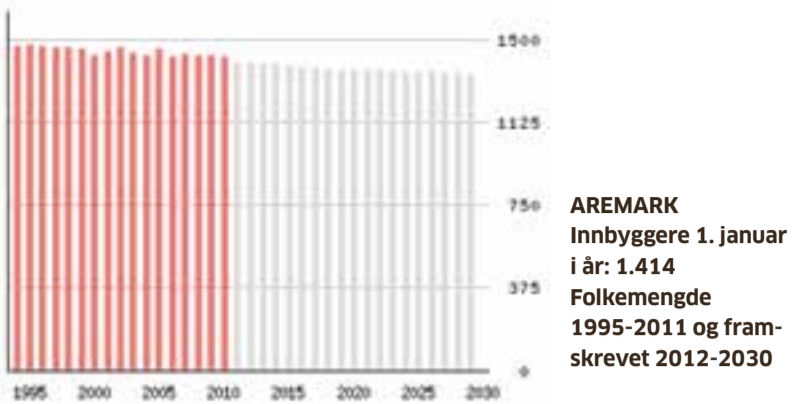
byggere. Nå blåser det en sterk «Erna Solberg-vind» over Norge. Høyre er landets største parti, og den rød-grønne regjeringen opplever stadige nedturer. Fortsetter det slik i ytterligere to år, vil Erna Solberg bli vår neste statsminister. Gjør vi ikke de riktige grepene her i Grenseland, og det temmelig fort, er vi redd at både Aremark, Marker og Rømskog vil bli navn i en statistikk over tidligere kommuner i Norge.

Hva er så riktige grep? I Grenseland samarbeides det på mange nivåer. Det er bra. Det gjøres mye positivt. Om det er nok får tiden vise. Vi må imidlertid innrømme at vi er litt i tvil. Vi trenger flere lyse hoder. Slike som for eksempel klekket ut at Aremark skulle dele ut barnevogner til nyfødte. Nå har Rømskog fulgt etter. Dette er svært kreative tiltak som ikke koster stort, men har en fin signaleffekt. Andre tiltak de siste årene har vært forsøket på å få folk til å flytte til vår region. Mest oppmerksomhet har Nederland-prosjektet fått. Vi vet at det er lokal motstand mot både gratis barnevogner og iveren etter å få innflyttere til kommunene. Det er synd, for begge deler vil styrke fellesskapet. Vi kan bare glemme egen kommune, egen skole, egne idrettsanlegg og mye annet om ikke folk i «skattbar alder» bosetter seg her. Men kommunikasjonen ut til menigmann er ikke god nok. Det blir en stor utfordring fremover. Det er ikke godt nok at politikere sitter i sine møterom og vedtar tiltak, uansett hvor spenstige de er. Tiltak som påfører fellesskapet utgifter, eller tiltak som endrer vårt lokalsamfunn, må forankres i befolkningen. Her ligger det store utfordringer. Informasjon og kommunikasjon er ikke Kommune-Norges store styrke. Grenseland er intet unntak. Skal vår region oppleve den vekst og velstand vi ønsker oss, må befolkningen løpende bli informert og oppdatert.

Markedsføring er et velbrukt ord i vår tid. Det er noe som skal løse

de fleste problemer. Men det skal ikke koste noe. Alt for mange ser markedsføring som et uviktig pengesløseri. Her gjøres de største feilgrepene i dag. Hele verdens utvikling de siste hundre år skyldes i stor grad markedsføring. De smarte vinner. De gjerrige taper. Nesten så enkelt er det. For markedsføring er ingen konkret størrelse. Markedsføring er summen av mange tiltak. Noen koster penger, andre koster innsats og kreativitet. Både bedrifter og kommuner har en tendens til å tro at markedsføringen er i boks straks penger er bevilget. Det som imidlertid er viktig er å bruke penger på å få i gang prosesser. Gi næring til Jungeltelegrafan. For hvem kan markedsføre Grenseland bedre enn dem som bor her? Fornøyde innbyggere skryter av det de er stolte av. Derfor bør kommunene i større grad sørge for å gjøre egne innbyggere både stolte og delaktige. Det utelukker ikke satsing på å trekke turister fra inn og utland til Grenseland. Eller nye innbyggere. «Ja takk, begge deler» tar vi gjerne, om vi har midler til det. Hvis ikke bør vi pusse opp eget hus før vi inviterer gjester til fest.

Kampen om å skaffe seg turister, nye innbyggere og ny næringsvirksomhet pågår i alle kommuner. Alle skryter av sin flotte natur. Det er 431 kommuner i Norge. 431 av dem kan skilte med flott natur. Selvfølgelig skal vi også skryte av naturen i Grenseland, men vi må finne på noe mer. Noe spektakulært. Noe nært og menneskelig. Den som vinner er den som kommer med noe spennende og troverdig. Det spennende må kloke hoder sørge for. Innbyggernes entusiasme og iver etter «å spre det glade budskap» sørger for troverdigheten, og da er det viktig at man i iveren etter å tekkes tilreisende og potensielle innflyttere ikke glemmer dem som allerede er her. For det er ikke alle i Grenseland som kan fatte hvorfor man er så ivrige etter å få folk hit. For de fleste er det åpenbart, men ikke for alle.

WWW.STUDSRUD.NO

• Maling • Våtrom • Tapetsering
• Dekor • Interiørdesign • Flislegging

Malermestere, malersvenner, dekorasjonsmalere
og lærling står til tjeneste

Malermester Studsrud AS

Storgt. 63, 1870 Ørje. Tlf. 69 81 14 88. E-post: post@studsrud.no

Befolkningen øker - men ikke i Aremark

Samtlige kommuner i Østfold, med ett unntak, kan se frem til en befolkningsøkning i årene frem til 2030. Det ene unntaket er Aremark. Får SSB rett i sine prognoser, vil antall aremarkinger være nede på 1300-tallet om tjué år.

TEKST: ØYVIND OTTERSEN

**Byggmester
Bjørnar Østensvig**

- LANDBRUKSBYGG
- RESTAURERING
- MINDRE MURERARBEID
- HYTTEBYGGING
- NYBYGG
- TILBYGG

Behjelpelig med tegninger og søknader. Godkjenninger for våtrom

Telefon 91 30 37 61. Adresse: 1798 Aremark

Statistisk Sentralbyrå (SSB) har lagt inn en rekke forutsetninger for sine prognoser. Som figurene viser, er det antydning av jevn vekst i befolkningen i Marker og Rømskog. Tilsvarende jevn nedgang venter Aremark. Dette betyr store og helt konkrete utfordringer for lokalpolitikere i årene som kommer. Spesielt for Aremark. I 1945 bodde det om lag 1.850 mennesker i Aremark. En nedgang på fem hundre, nesten en tredel, på 75 år vil være formidabelt.

Store utfordringer. Befolkningsnedgangen i etterkrigstiden skyldes i all hovedsak at det ikke lenger drives landbruk på samme måte. Før bodde mange mennesker på gårdene, og de jobbet hjemme. I dag har de aller fleste jobb utenfor hjemmet, og tilflyttingen til byene har vært stor i mange år.

Men Aremark er altså alene om nedgang i hele Østfold. Det betyr at kommunen også har andre utfordringer. Flere barnefødsler er viktig. Da må forholdene for barnefamilier bli enda bedre. Men dette alene er ikke nok til å snu trenden. Det må tilflytting til. Og tilflyttingen må naturlig nok være større enn fraflyttingen. Politikerne i Aremark har med andre ord to store utfordringer de neste tjué årene; øke fødselsoverskuddet og øke netto tilflytting.

Men vi skal ikke glemme at også Marker og Rømskog har utfordringer. SSB sier i sine prognoser at befolkningen i disse kommunene vil øke. Men det skjer ikke av seg selv. Det krever ihrdig innsats.

GRANLI RØR

Vi tilbyr følgende:

Nybygg
Rehabilitering
Service
Sanitæranlegg
Varmeanlegg
Kloakkrensing
Vannrensing
Gassanlegg

Granli Rør

Storgata 43, 1870 Ørje
Tlf: 69 81 12 71
Mob: 90 91 42 32
stig-erik.granli@granliror.no
www.granliror.no

TEKST OG FOTO: ØVVIND OTTERSEN

Påskelu

Hjemmelagde snitter i proffklassen, stø og elegant servering ved bordene og kaffe med hjemmelagde kaker. Det var menyen i et par formiddagstimer på Fosbykollen i Aremark nylig.

En drøy uke før påske inviterte de 17 elevene i niende klasse til påskelunsj. Det er blitt en tradisjon at nest øverste klassetrinn ved Aremark skole stiller i stand påskehygge for kommunens eldre. Invitasjonen gikk ut til både beboere på Fosbykollen og til eldre i tiliggende trygdeboliger. At de romslige lokalene var fylt til randen, vitner om at tiltaket er populært.

Samarbeid. Aremark skole, med lærer Nora Bønøgård i spissen, legger mye jobb i dette hyggelige tiltaket. Men uten hjelp fra Frivilligsentralen og Marker Sparebank hadde det ikke blitt noe av. For det koster å servere så delikat mat som det her ble gjort; reker, roast beef, karbonade, eggerøre med laks, skinkestek og hva det nå måtte være av godsaker. I tillegg til marsipankake og annet snadder.

De eldre storkoste seg. Ikke bare med maten, men også med praten og nærværet av de unge, flotte elevene som virkelig viste hva dagens ungdom er laget av. Stille, beskjedne og med stor grad av høflighet gled de rundt i lokalet og sørget for at ingen tallerken eller kaffekopp var tom.

– Morsomt, sa de alle sammen. Elever som lærere.

Arrangementet på Fosbykollen var som en eksamen etter at elevene hadde jobbet iherdig med matlagingen i et par dager. Og spesielt intenst siden tidlig morgen på selve dagen.

Vel blåst. De eldre gleder seg allerede til neste påske.

Lars Kristian Bønøgård (t.v.) og Dagfinn Due hadde laget hver sin marsipankake som de gledet seg voldsomt til å servere.

- Data, skrivere
- Kopimaskiner
- Programvare
- Telefonløsninger
- Reparasjoner service
- Digitalt video/fotoutstyr
- Kontorrekvisita
- Mobiltelefoner

TOTALEVRANDØR INNEN IT-RELATERTE PRODUKTER OG TJENESTER

KOPIERING

sort/hvitt og farger

- Hefteproduksjon A4/A5
- Sanghefter
- Flyers/Reklamemateriell
- Kopiering opptil A3

MOBILT BREDBÅND fra icenet

Vi forhandler:

SluseByen D@ta AS

Tvilling gt. 1A Ørje. Tlf. 69 81 20 15. Fax. 69 81 20 16
E-post: post@slusebyendata.no

ØRJE

Bil og Lakk

Industriveien 3, 1870 Ørje. Telefon: 970 97 158

VI UTFØRER ALT INNEN LAKKERING

- Småoppretting
- Sandblåsing
- Rustsveising
- Ruteskift
- Polering
- Salg av lakk på sprayboks (lager alle farger)
- Salg av sparkel og poleringsprodukter

Vi har også utleiebil og bilfrakter for henting/levering

nsj i Aremark

Fullt hus og stor stemning på Fosbykollen under årets påskelunsj.

- Skal det være en kopp kaffe? Spør Minta Sommer.

Line Glimsdal kan by på de lekreste rekesmørbrød, mens Minta Sommer serverer kaffe.

En fargeklatt fra Rødenees

PORTRETTE

TEKST OG FOTO: ØYVIND OTTERSEN

Tore Robert Klerud er en ung 42-åring med masse glimt i øyet og en stor porsjon humor. Som journalist har han en gudbenådet evne til å få selv de kjedeligste temaer til å bli en morsom leseopplevelse.

Han har glimt i øyet og alltid en humoristisk kommentar på lur. Som journalist har han en gudbenådet evne til å finne treffende og morsomme måter å uttrykke seg på. Tore Robert Klerud fra Rødenees er dreven i gamet og en lokalpatriot av de sjeldne.

Tore Robert Klerud er en fargeklatt på mange måter. Og i klesveien er det helt bokstavelig. For er det noen som i det hele tatt har sett denne mannen uten knallgul boblejakke - som en vandrende påskekylling? Ingen skal påstå at Tore er selvhøytidelig.

Red Nose. Tore Robert Klerud har de siste årene vært en viktig medarbeider i Avisa Grenseland. Hans inngående kjennskap til, og interesse for, Marker er gull verd for AG. Men også Rømskog og Aremark har han etter hvert fått et forhold til.

Tore er odelsgutt. Bor på gård omtrent midtveis mellom Kallak og Kroksund, på vestsiden av Rødenessjøen.

– Men jeg driver ikke gården. Er nok for bedagelig til det, sier han.

Og vi tror ham på hans ord. For den godeste Klerud har et særdeles avslappet forhold til mye, selv om han kan være et rivjern til å jobbe om han må. Fra Rødenees-redaksjonen – Red Nose Redaktion – som vi spøkefullt kaller residensen, styrer han sitt «imperium» av journalistikk, fotografering og ikke minst bilhold. Alt uten å bruke veldig mye tid på klokka. Klerud tar det som det kommer. Og blir

avtalen umulig å overholde, finnes det nok av forklaringer. Her er det alt fra is-svull på trappa til hekseskudd, lumbago, akutt virusangrep eller det som verre er. Men Klerud er som katten; han kommer ned på beina, men underveis kan han i høyeste grad bidra til å sette grå hår i hodet på et eller annet A4-menneske som venter på hans bidrag.

– Jeg har fjorten og en halv bil, sier Tore. For liksom å endre tema. Bil er nemlig noe som virkelig opptar denne karen.

– Ja, det er nok flere i Marker som forbinder meg med bil enn med journalistikk, sier han.

– Fjorten og en halv?

– Ja, jeg lever etter det gamle indiske ordtaket: «Hvis du eier mer enn 15 biler er det bilene som eier deg». Med fjorten og en halv er det jeg som har kontrollen.

Aldri en snarvei. – Jeg er veldig glad i å kjøre bil. Fikk lappen i 1986. Har aldri kjørt en snarvei i hele mitt liv, sier han.

– Andre laster?

– Å ja, mange. Kaffe, for eksempel. Drakk min første kaffekopp som ett-åring. Siden har jeg vel aldri takket nei til en kopp. Er også kretsmester i tannlege-

skrekk, til tross for at jeg besøker klinikker over hele landet i forbindelse med faste reportasjeoppdrag for kundebladet til en av landets største importører av tannlegeutstyr.

– Det ryktes at du er musiker?

– Jeg kjøpte en saksofon i 1994 og ga meg ti år på å lære å spille. Har modifisert reglene. Tiårsfristen er fortsatt under uttøyning. Det er å trekke det usedvanlig langt å hevde at jeg er musiker!

– Men lokalpatriot er du, på din hals.

– Ja, jeg er glad i Marker, og jeg er opptatt av lokalhistorie. Spesielt den nære historie fra 1960-, -70 og -80-tallet. Viktig dokumentasjon fra denne tiden blir kastet fordi folk tror det er for nytt til å være av interesse. Alt har en historie, og alle historier kan fortelles på en interessant måte, sier Tore Robert Klerud, som også er et ivrig medlem av Marker Fotoklubb.

Journalistikk. Et sikkert sted å treffe Tore Robert Klerud er i Ørjes ganske nye in-sted Bakergaarden. Der trives han, og der treffer han alltid kjente. Over en kaffekopp og en kaloribombe av et kakemesterverk forteller han om nåtid og fortid. Mest nåtid, for i disse dager har

han endelig oppnådd et langsiktig mål; å jobbe seriøst med bilstoff.

– Ja, jeg har søkt utallige jobber i bilblader, uten hell. Derfor var lykken stor da jeg fikk et engasjement i TV2, for nettredaksjonen til bilprogrammet Broom. Det blir mange turer til Oslo, men stoffområdet er midt i blinken for meg.

Selv om Tore er langt over gjennomsnittet interessert i bil, er han også en samfunnsengasjert mann. Karrieren startet med barneskole på Kirkeng. Deretter fulgte ungdomsskole i Ørje, allmennfag på Mysen, bedriftsøkonomi på BI Skedsmo og journalistutdanning på Høgskolen i Oslo. Så fulgte mange år med blokk og blyant. Frilanser i Indre Smaalenenes Avis, journalist i Rakkestad Avis, frilanser i Halden Dagblad og bladet Mann. Så tre år som vaksjef i Smaalenenes Avis. I to år var han også redaktør av fagbladet Rørfag i Oslo. Han har vært med i lokalradio i Rakkestad, og han har vært redaktør for bladet Corvette Journalen. Han har også vært engasjert i Momarkedets presseavdeling. De siste årene har han levert artikler til flere oppdragsgivere, deriblant Avisa Grenseland.

Trivelig kar. Tore Robert Klerud er en

Jeg har fjorten og en halv bil.

trivelig kar. Han er kunnskapsrik og oppdatert på det meste. Har en stor kontaktflate og er et oppkomme av ideer. Selv legger han ikke skjul på at han også har temperament.

– Jo da, jeg har hatt mine konflikter med folk. Jeg kan sikkert være både sær og tverr. Men i det store og hele trives jeg blant mennesker, og jeg trives ekstra godt med uhøytidelige mennesker som har både humor og selvironi. Det er fullt mulig å være seriøs og humoristisk på én gang.

– Du driver med mye rart, men hva skal du egentlig bli når du blir stor?

Tore Robert Klerud stryker seg over magen, ikke akkurat en slik man ser på idrettsbanen, tar en stor bit av kakestykket, smiler og sier: – Jeg tror ikke det er nødvendig å bli særlig større. Men det skal holde hardt. Jeg er fryktelig glad i god mat.

Tore er også glad i å reise. I 2008 besøkte han New York for første gang.

– Er blitt helt hekta. Må dit minst én gang i året.

– Det er mange butikker i New York. Kanskje de selger jakker der?

– He, he, he. Jeg tar hintet. Men jeg er glad i den gule jakka mi. Om folk ikke liker den, er det fullt mulig å se en annen vei.

Mange av fangebrakkene står fortsatt i Auschwitz-Birkenau. Tyskerne rakk ikke å ødelegge alle bevis før de rømte leiren. Dette bildet er tatt fra jernbanesporet inne i leiren. Hit kom millioner av fanger. Bare et fåtall kom ut i live.

Sterke opplevelser i Auschwitz

TEKST OG FOTO: ØYVIND OTTERSEN

De spinker og sparer og gleder seg helt fra småskolen. De forbereder seg godt, og de vet at sterke opplevelser venter. Slik har det i mange år vært for tiende klasse ved Aremark skole. En tidagers utenlandstur er selvfølgelig kos, hygge og markering av endt skolegang. Men det er først og fremst en tur til ettertanke, spekket med meget sterke inntrykk.

Landsbyen Lidice ble utslettet av tyskerne. 82 barn var blant de drepte. Statuene av disse barna gjorde et sterkt inntrykk på aremarkingene.

Selv den barskeste av de barske 15-16-åringene sier: «Aldri mer!» etter besøk i Auschwitz og andre konsentrasjonsleire fra annen verdenskrig. Selv om vi i dag ankommer i moderne busser, er godt kledd, er gode og mette og møter grønt gress og en idyllisk atmosfære, er det noe helt spesielt. Ufattelig trykkende. Uhyggelig. Rett og slett uhyggelig. Det er ikke mulig å fatte hva som skjedde i disse leirene. Men det er heller ikke mulig å reise upåvirket derfra.

Det er en tradisjon at avgangselevne i Aremark reiser til Polen, Tsjekkia og Tyskland med Stiftelsen Hvite Busser til Auschwitz. Vi var med på fjorårets tur. En fantastisk opplevelse. Lærerik, tankevekkende og viktig. Det er bare å håpe at Aremark skole klarer å holde på denne tradisjonen i mange år fremover. Og til alle foreldre; bli med!

**Uhyggelig.
Rett
og slett
uhyggelig.**

10 sterke dager. Til tross for gode forberedelser var inntrykkene sterkere enn man hadde forventet. Noen ungdommer gråt, andre ble helt stille. Noen så upåvirket ut, men var det slett ikke. Etter besøk i Auschwitz, Birkenau, Sachsenhausen, Ravensbrück, Lidice og Theresienstadt er det ikke mulig å være uberørt. Mindre sterkt ble det ikke av at Karsten Pettersen fra Fredrikstad var med på turen. Han satt selv i Sachsenhausen, var bare 17 år gammel da han kom dit. Han fortalte historier så groteske at vi hadde nektet å tro det om det ikke var et øyenvitne som fortalte.

En skoletur til flere land byr på mye. Aremark-elevne tilbrakte mange timer på buss og ferje. De fikk dra på sightseeing og shoppingtur i tre fantastiske storbyer; Krakow, Praha og Berlin. De spiste masse god mat, og de deltok på folkedans i Polens gamle hovedstad, vakre Krakow. Et besøk

i de verdenskjente saltgruvene var også en stor opplevelse.

Men hovedmålet med turen var besøkene i konsentrasjonsleirene. Mest kjent og beryktet er Auschwitz. Den polske byen Oswiecim ble døpt om til Auschwitz etter at tyskerne nedkjempet den polske hær høsten 1939. Allerede i 1940 ble konsentrasjonsleiren Auschwitz opprettet. Først for å ta seg av polske fanger. Men så begynte nazistene å deportere fanger fra hele Europa. Fremfor alt jøder, men også sovjetiske krigsfanger. Etter hvert ble Auschwitz et viktig redskap i nazistenes kamp for å få en «endelig løsning på jødeproblemet».

Auschwitz klarte ikke å ta unna alle fangene, til tross for at gasskamrene og forbrenningsovnene gikk for fullt og eksekusjonspelotonger og galger var flittig i bruk. Auschwitz-Birkenau ble bygget i 1942. Året etter kom Auschwitz III i Monowice. ▶

Noen ungdommer gråt, andre ble helt stille.

Flere dødsleire. Men selv tre konsentrasjonsleire i Auschwitz var ikke nok for nazistene. Konsentrasjonsleire ble bygget over store deler av Tyskland og i flere okkuperte land. Elevene fra Aremark besøkte også Sachsenhausen og kvinneleiren Ravensbrück. I tillegg var man innom gettoen Theresienstadt.

Elevene fikk se det som er bevart for ettertiden; museene, gasskamrene, krematoriene, brakkene. Stedet der folk ble henrettet. Haugene med menneskehår, kofferter, bilder. Det hele er helt ufattelig! Noe av det som gjorde sterkest inntrykk på mange var besøket i den lille byen Lidice i Tsjekia. Den ble helt utslettet av tyskerne. I dag er det bare en stor, grønn park med en uhyggelig historie og et stort museum. Midt i parken står meget naturtro statuer av 82 barn som alle ble drept av nazistene. Det var mange unge aremarkinger som gråt i Lidice.

Hvite Busser skal ha all ære av opplegget. Mye takket være en utrolig flink guide; Solveig Ellingsen, en behagelig sjåfør og flinke lærere fra de to skolene Aremark og Bykle, som reiser sammen på disse turene.

Eksekusjonsplotongen i Auschwitz. Her ble folk skutt for de mest ubetydelige «forseelser». Besøkende legger ned blomster til minne om ofrene. Det gjorde også elevene fra Aremark og Bykle.

Prahas smaleste gate. Den er lysregulert, for to mennesker kan ikke passere hverandre her.

Aremarkinger i konsentrasjonsleiren Auschwitz i Polen. Ved inngangen står det kjente skiltet «Arbeit macht frei».

Saltgruvene er imponerende. Bildet er tatt 120 meter under bakkenivå. Her er det anlagt en kjempestor katedral.

Karsten Pettersen (85) i Ravensbrück. Selv satt han i konsentrasjonsleiren Sachsenhausen. Dit kom han som 17-åring.

Turen bød også på morsomme opplevelser. Som dette kunstverket i Praha. Originalt og aldri så lite vågalt.

De gjorde seg sine tanker, disse Aremark-jentene etter besøket i kvinneleiren Ravensbrück.

Trine Ulsrød på Vestre Bøen gård solgte ferske bakervarer. – Salget var så godt at jeg gikk tom. Måtte bake mer natt til søndag for å dekke etterspørselen. Kjempe- morsomt!

Grensemessa – en kjempesuksess!

Over tusen betalende og minst like mange barn og ungdom som kom gratis inn. Hundre utstillere med stort sett kreative stands. Og en arrangørstab som gjorde alt for å tilfredsstille publikum og deltakere. Mer kunne ingen forvente av Grensemessa 2011.

Fire år etter at den aller første Grensemessa ble arrangert i Marker, var det Aremark's tur. Da passet det perfekt at den flotte Aremarkshallen sto klar. Hallen fikk mye skryt av både utstillere og publikummere. Skulle forresten bare mangle. Aremarkshallen er rett og slett imponerende. Og det i en

kommune med bare drøyt 1.400 innbyggere.

– Kjempefin messe og masse folk. Det er bare for oss å starte planleggingen av neste messe, sa Rømskogs ledende politikere, ordfører Nils Nilssen og varaordfører Kari Pettersen. De sto på den felles kommunestanden og fortalte

AG at man håper å få til en tilsvarende messe på det flotte området Kurvæn om et par års tid.

Kreative stands. Vi skal la bildene tale i denne reportasjen. Bare nevne at det var mange kreative stands å se. Spesielt morsomt var det at iherdige Trine Ulsrød på

Vestre Bøen gård i Aremark strålte over både salg og oppmerksomhet. Strålte gjorde også en rekke andre utstillere. Alt fra lag og foreninger til butikker, småfirmaer og større bedrifter – inne som ute. Utstillerne hadde sin strie tørt med å betjene publikum, som tidvis sto som sild i tønne.

Så er det bare å håpe at profileringen gjennom messa får den ønskede effekt. Grensemessa 2011 viste i hvert fall at Grenseland har et større og mer variert næringsliv og foreningsliv enn de fleste er klar over.

Niendeklassingene ved Marker skole har laget en imponerende film om det å ha en drøm. Filmen trakk fullt hus to kvelder på rad.

Kreativ skoleungdom lagde film

TEKST OG FOTO: ØVVIND OTTERSEN

Her er de samlet, hele niende klassesetrinn ved Marker skole. Maken til kreativ gjeng skal man lete lenge etter. For i løpet av noen hektiske dager på senvinteren laget klassen film. Denne ble vist i Marker rådhus, og storsalen var fylt til randen to kvelder på rad.

I flere år forbereder elevene seg på hva de skal finne på av kreative sprell i niende klasse. Mest vanlig har det vært å lage en teaterforestilling. Årets kull ville gjøre noe annet. Det ble film. Med profesjonelt filmteam, engasjerte lærere, med Ruth Thorvaldsen i spissen, og alltid like entusiastiske Lars Johansson i kulissene ble det en film som «halve» Marker har sett.

Imponerende. Vi må innrømme at vi var skeptiske til hele greia. Skoleelever inviterer til filmkveld

med et flyktig tema om det å ha en drøm. Vi så for oss et produkt vi pliktskyldigst skulle klappe til, for høflighetens skyld.

Men der tok vi skammelig feil. Filmen var riktig bra, og det var tydelig at fagfolk hadde vært med på produksjonen. Men også innholdet, storyen, og ikke minst elevenes skuespillerprestasjoner var mildt sagt imponerende. Denne filmen bør marktingene sørge for å få vist på andre ungdomsskoler. Det fortjener ungdommene.

FERDIGBETONG

MONA BETONG A/S

«triv'lig og rask levering»

Tlf. 69 89 44 90

FAKS 69 89 48 92

TEKST OG FOTO: ØYVIND OTTERSEN

Organisasjonen MOT er for tiden på turné landet rundt. Nylig fikk Aremark skole besøk, og dagen før var teamet på Ørje. Målet for MOT-bevegelsen er å motivere ungdom til å ta riktige veivalg.

Organisasjonen MOT er på Norgesturné. Nylig ble Aremark skole besøkt. Julie Solberg Aasgaard (fra venstre), Sigrid Halsen og Therese Østensvig bidro med sang og dans.

Show med MOT i Aremark

I Aremark var den gamle gymsalen godt besatt av elever fra femte til tiende trinn. De fikk se et forrykende show med både egne elever og artister i norgestoppen. Mest kjent av dem alle er Askil Holm, som serverte feiende countryinspirert musikk. Alt gjennom de største

høytalerne som sannsynligvis noen gang har vært i nevnte lokale.

Både Aremark og Marker er blitt MOT-kommuner, og derfor var det på sin plass å gjøre blest rundt budskapet. I tillegg til show og konkurranser for elevene, var politikere og lærere invitert til foredrag

på lærerværelset. Der var selveste MOT-gründer Atle Vårvik på plass med sitt budskap.

Hvorvidt ungdommen i Aremark og Marker vil ta riktigere og modigere valg i fremtiden gjenstår å se. De har i hvert fall fått et par timers fengende inspirasjon på veien.

Bolig er synonymt med lån og forsikring

I Marker Sparebank ordner vi begge deler!

Marker
sparebank
– førstevalget

Visste du at Terra Forsikring scoret best på kundetilfredshet blant landets forsikringselskaper i 2010?

Prøv oss på forsikring DU også!

ØRJE – AREMARK – RØMSKOG – RAKKESTAD – MOSS – TLF. SENTRALBORD 69 81 04 00

www.marker-sparebank.no – epost@marker-sparebank.no

Ole Lie Krosby og hans families utvandring til USA

I sitt fjerde utgivelsesår, nærmere bestemt 24. november 1903, lenser en øymarking sin frustrasjon over Amerika-utvandringen og den ekstravagante handelsstanden på Ørje med følgende inserat i Indre Smaalenenes Avis:

Men hvor skal saa folk tage penger fra til al denne herligheden? Den vare vokser som bekjent ikke paa stene. Vi faa nok ta skeen i en anden haand skal det ikke ende der høna sparker.

«Vi ser saa sjelden noget i bladet fra de østre Smaalensbygder, hr. redaktør. Vor tid er frem for alt handelens tid. Snart sagt ved hver stuedør vokser her op landhandlerier og lignende. Her ved Ørje har vi nu ikke mindre end seks handelsmænd i kolonialbranchen, to modeforretninger, et pølsemergeri osv. og det til en befolkning paa 3-400 individer. Selv om vi hver dag klæder os efter nyeste mode og lever efter kongen af Englands spiseseddel, saa kan enhver se, at dette vanskelig kan gaa i længden.

Men hvor skal saa folk tage penger fra til al denne herligheden? Den vare vokser som bekjent ikke paa stene. Vi faa nok ta skeen i en anden haand skal det ikke ende der høna sparker. Nu er det blit til det, at den som eier noget, synes han er for god til at gjøre noget med hænderne. Det betragtes snart som en skam, naar bondens døtre t.eks. skal røgte kreaturerne. Alle skal abe efter embedsmanden og finfiffen, maa tro.

Og medens en masse af den deiligste dyrkbare jord omkring paa gaardene ligger brak, reiser vor ungdom til Amerika, hvor han ofte graver sig ned i jordhytter borte paa de amerikanske prærier og tar til takke med et hundeliv. Da tar han fat. End om han tog fat her i eget land og hjem. Om kort tid skulde her da se anderledes ud ogsaa her hjemme.»

Kraftsalven er undertegnet
«Kropsarbeider».

Kremmersvette. Som selv et medlem av kremmerstanden, tar jeg gjerne «kropsarbeiderens» kommentar. Raskt kan ogsaa tilføyes at en skogens vandringskompis for en del år siden fant en fiffig betraktning over den herværende «rase». Hans allierte hadde vel etter en dugelig innsats for å berge tilstrekkelig bålvirke for kvelden, utsondret en del kroppsvæske. Dette gikk ikke upåaktet

hen: «Ei naftaflaske med kremmersvette må vel være sjeldnere enn den mest kostbare parfyme?», konkluderte han.

Vi lar den merkantile biten ligge og går over til primærnæringen. Migrasjon er et ord fra dagens aktualitetsoppslag. Knappt har vel verden sett maken til menneskeforflytning siden middelalderen. Antallet er selvsagt uten sammenligning langt større i dag. Bakgrunnen gjen-speiles i alle medier og skal ikke her belyses nærmere.

For drøyt 140 år siden og frem til 1920-tallet brakte det hardt opp mot en million mennesker fra vårt land til «Den nye verden» - USA. Prosentvis var bare Irland på høyden med oss i antall.

Etter vår selvstendighetserklæring i 1814 (dog med svensk overhøyhet i politisk utfoldelse), økte folketallet i Norge eksplisitt. Frem mot 1850 doblet vi innbyggertallet med alt hva det innebar. Populært kan vi at tilgangen på matresurser (økt kornproduksjon, innføring av poteten og godt sildefiske) sammen med koppevaksine og generelt bedret hygiene begunstiget befolkningsøkningen.

Bondesamfunn. Hoveddelen av befolkningen bodde på landet, og av bondesamfunnets såkalte «uavhengige», de som var jord- og eiendomsbesittere, fant vi omlag 103.000 personer. I husmannsklassen, «de avhengige», utgjorde antallet det dobbelte og vel så det, cirka 225.000 strandsittere, innerster, bygdehåndverkere, dagarbeidere, tjenestefolk og fattiglemmer. Det industrialiserte samfunn var ennå en fremtidsvisjon, og barnekullene fra tiårene etter 1815 ga den oppvoksende generasjonen få muligheter til levebrød utenom bondesamfunnet. Her ble det imidlertid trangt om plassen etter hvert, selv om husmannsplasser grodde opp på de mest utenkelige avkroker. På lokalplan er disse omsorgsfullt nedtegnert og utførlig behandlet av lokalhistorikere i både Rødenes og Øymark.

Marker bibliotek viser veien.

Omkring 1850 er begeret en over-svømmelse nær, og sorenskriveren på Romerike rapporterer: «(at mange) – letsindigen og tankeløst innlader sig paa altfor byrdefulle Kontracter og usle smaa Jordlapper, der aldeles ikke kumne føde en Familie.»

Resultatene av «letsindigheten» underslås heller ikke av lokale myndigheter som noterer at: «Haardhed og ubillig Medfart i mange Stykker af Gaardbrugeren fremvirke Elendigheden . . . (og at) mangen egennyttig Jorddrot misbruger den Adgang han har paa ubillig Vilkaar at nedsætte Huusmænd.»

Unntakene fantes selvsagt. Det gamle bondesamfunns paternalisme (faderlig omsorg i bytte mot lojalitet) innebar at en god bonde følte ansvar for sine arbeidsfolk. Han hjalp dem i uår med arbeid og brødkorn, penger til gjeld i et knipetak osv.

Pengeøkonomi. Ved inngangen til 1860 årene vris tidshjulet et knepp ogsaa innen landbruket. Fra naturalhusholdning til pengeøkonomi. Nye teknologi (slå- og treskemaskiner etc.) og nye driftsmetoder (fra korn- til feproduksjon). Husmennene ble overflødige som arbeidskraft. Pangelønnede arbeidere ble funnet mer lønnsomme. Proletarene gjør sitt inntok ogsaa innen denne næringen.

«Satt på båten» er et forslitt uttrykk, men ble i disse årene den omsvøpse realitet for titusener av menn, kvinner og barn. Enveisbillett til Amerika, løst av fattigkasser over det ganske Østland, ble løsningen på «- den voldsomme og næsten haabløse Stigen, hvorfor Fattigkasserne i vort Land i de senere aar har været udsat, synes denne Maade at yde Hjelpen paa at være ganske anbefalelsesverdige».

Slik endte Aftenspostens medarbeider sin nyhetsartikkel 28. mai 1869.

Fra nyhetsoppslaget innledning saks: «Fattigkommissionerne i Vaaler

Prestegjeld i Solør, Vaaler i Smaalenene og flere Prestegjelde har i dette Foraar alene hos et Emigrantfirma indbetalt henved 2000 Spesiedaler til Befordring av hjelpeløse Emigrantfamilier, som dels allerede var, dels befrygtes at vilde falde vedkommende Fattigkasse til byrde».

Vår nasjonalskald Henrik Wergeland har en tilføyelse et trettitalls år tidligere. Han påpeker her den nådeløse behandling Hans Nielsen Hauge og hans tilhengere fikk i møte med prest og embetsverk. Det gjaldt ikke bare forkynnergjerningen, men også å drive næringsvirksomhet.

Disse mottok ingen fribillett fra det offentlige, men måtte skrape sammen skillingene på egen hånd. Rent bokstavelig rømte de landet. «Farvel Norge», boken som er ført i pennen av Sverre Mørkhagen, dokumenterer lite kjente sider ved utvandringen til Amerika 1825–1975.

Ole Jensen Krosby Lie. La oss skyve litt på forhenget ved vår hjemlige arena, nærmere bestemt Øymark og familien Ole Jensen Krosby Lie og søke litt av deres kamp for tilværelsen i en for lengst svunnet tid.

Ole giftet seg 23. april 1860 med Anne Johanne Hansdatter Aslakstrøm. Han var da 25 år og hun 22 år gammel. De bosatte seg på gården Lie ved Ørje. De fikk i alt sju barn: Jens født 23. mars 1861, Hans Petter født 22. april 1863, Christine Johanne født 14. mai 1865, Brynild født 25. november 1867 (død 9. februar 1869), Brynild født 6. desember 1869, Edvard født 4. september 1872 og Laura Ovidia født i mars 1877.

Før vi slipper til Martha Østensvig, historiker og slektsforsker fra Aremark, og hennes «Gamle slekter i Marker» (bind 2), knytter vi an en oversikt over eiendomsforholdene på Lie omkring 1860.

Fra i 1834 å ha blitt delt i to like store eiendommer, Vestre og Østre Lie, skjedde det senere en ytterligere oppdeling. Vestre Lie ble delt i en nordre og søndre part. Den nordre parten ble igjen delt i en nordre og søndre del og fra Østre Lie ble det delt ut enkeltparseller. Fra 1869 og til inn på 1890-tallet blir stykke for stykke kjøpt opp av Anders Christian Haneborg og samlet til én gård. Unntaket ble et skogstykk solgt til gården Anonby, som fortsatt er i Anonby-etterkommernes eie (Kolstadstykket). Eiendommen Lie omfatter 16.000 dekar skog og 380 dekar innmark. (For ytterligere info om gården, se Grete Brustad Nilsens «Gårds og slekts historie for Øymark» bind I).

Beretning fra 1938. Nå er tiden inne for frøken Østensvigs beretning, nedtegnet i 1938:

«Johanne og Ole Lie bodde først på gården Lie i Øymark. Ole Lie hadde arvet en part i denne gård etter sin mor Ingeborg Iversdatter Lie, som var datter av Iver Svendsen Lie og Barbro Olsdatter Stillesbye. Hennes to søstre var Dorthe, gift med Joen Mogensen Lie og Christine, gift med Iver Nielsen Giølsjøe, Nordre Bøen i Aremark. Både mann og

Johanne og Ole Lie med familie da de reiste til Amerika i 1869.

Disse mottok ingen fribillett fra det offentlige, men måtte skrape sammen skillingene på egen hånd.

hustru hadde altså sine røtter i Aremarks og Øymarks eldste slekter og syntes å være knyttet til hjemstedet med tradisjonens sterkeste bånd. Men i slutten av 1860-årene, da Amerika-febereren grep om sig for alvor her hjemme – og eventyrlandet hinsides havet vinket med uanede muligheter og lovet gull og grønne skoger til den som forstod å gripe chansen, da våget Johanne og Ole den store innsats.

De solgte Lie, innskipet sig med hele sin barneflokk og på et seilskib foretok de den lange og strabasiøse reise til det ukjente land. Reisen til Amerika den gang var noe helt annet enn en tur med «Stavangerfjord» (Den Norske Amerikaline) nu. I mange uker – jeg tror 6 – var de på Atlanteren. Det minste barnet døde på veien, men heldigvis var de så nær land at moren fikk smuglet den lille døde med sig, så de slapp den smerte å se deres lille gutt bli senket i havet.

Det som jeg i min barndom hørte min mor og bestemor fortelle om denne ferd, kunne godt ha vært emne for en Rølvaags eller en Bojers emigrantroman – i den grad er det likt.

New York. Da de så var kommet i land i New York, anbragte Ole Lie hustru og barn på et emigranthotell, mens han selv drog vestover for å «ta land» som det het.

Det var vel lange og tunge og spennende dager for Anne Johanne og de små! Alene på et fremmed hotell i et fremmet land, hvis sprog hun ikke forstod, og hvis skikker hun ikke kjente!

Men hennes mann kom igjen, og de reiste alle til Minnesota, til det nye hjem. Og lykken fulgte dem der til tross for strabaser og savn, som alle nybyggere må lide. Ole Lie ble en meget rik mann i Amerika.

Anne Johanne så aldri sin fødestavn igjen. Hun døde i Amerika, men hennes mann kom tilbake. Første gang kom han her på et besøk i 1880-årene, ledsaget av sin datter Christine. Men i 90-årene

overlot han sine eiendommer i Amerika til sine sønner og flyttet hjem til Øymark sammen med sin yngste datter Laura, som imidlertid døde kort etter, ganske ung. Ole Lie kjøpte sin fars gård Krosby i Øymark hvor han giftet seg på ny.

Hjem igjen. Julaften 1901 fikk Ole Lie stort besøk på Krosby. Det var ved femtiden, mørket var falt på, sneen drysset ned, kirkeklokkene holdt nettopp på å ringe julehelgens fred og glede utover Øymark. Da hørte han plutselig en annen ringing, mer klingende, mer livlig, jo, det var dombjeller, skyss fra Mysen. Hestene svingte inn på Krosby, bjelleklangen fylte gården. Ole Lie farer ut på trappen og slår gjestfritt porten opp. Ut av sleden triner fire pelsklædte kjemper, det er sønnene Jens, Hans, Brynild og Edvard, som er blitt enige om å overraske sin far med et julebesøk. Jeg husker ennå for en begivenhet dette besøk var. De ble her hjemme i flere måneder og reiste rundt og hilste på slekt og venner i Aremark og Øymark. Og så reiste de, og dessverre er de ikke kommet igjen. Jeg var 15 år den gang, og jeg glemmer aldri den eventyrglans som dette besøk var omgitt av. Aldri syntes jeg at jeg hadde sett slike kjempeskikkelser som disse staute, litt fremmedartede menn, og aldri har det vært slik festing rundt om i hele slekten som den vinteren «Lie-guttene» var hjemme. Ja, er det ikke som et eventyr kanskje? Fire brødre, som tilfeldigvis treffer hverandre i byen, den ene lar falle et ord: «Enn om vi reiste hjem og overrasket Far til jul!» Og ordet fenger, som sagt så gjort, og Juleaften står de plutselig hos ham i hans stue! Dette uventede besøk var som et strålende lys over den gamles livsaften, et lys i hvis avglans hans sjel sikkerlig solet og varmet sig til hans siste stund.

Edvard blev hjemme i Øymark et års tid for å se om han kunde finne sig til rette i Norge. Men forholdene var for uvante, og også han drog over igjen.

Det ser idyllisk ut i dag, men det var et lite gjestmildt Nord Dakota som møtte utvandrerne fra Øymark for 150 år siden. (Foto: Tom R. Andreassen)

Brynild Lee har stått i stadig korrespondanse med familien i Norge i alle disse år. Hans to døtre er lærerinner i Amerika, mens sønnen er hjemme på farmen hos foreldrene.»

Brevarkiv. For cirka 15 år siden ble undertegnede tilbudt et ganske så originalt brevarkiv. Det var kjærlighetsbrev pent buntet sammen i tomme fiskebollbokser! Bakgrunnen var min sønns forkjærlighet for gamle frimerker. En hobbyauksjonarius kjente til denne pasjonen. Etter en loftsrydding på oppfordring, et sted her i bygda, hadde han kommet over brevene stuet bort i en krok. En hel del av dem var frankerte, noen var sendt med bud. Gjort oppmerksom på min interesse for veteranfartøyer, som han hadde sett omtalt enkelte steder (brevene i seg selv interesserte ham slett ikke – for meg var det nitroglycerin!), tilbød han brevene vederlagsfritt. De ville ellers ha blitt for Jøtulen.

Slik ble jeg sittende med en ung kvinnes (det var flere) betroelser og bestrebelse for å erobre en noe eldre herres gunst. Uten et fnugg av tvil vil jeg konkludere med at her gikk en engasjerende, varm penn tapt for det litterære Norge.

Fra dette dagbok/kjærlighetsbrevarkivet dukket også vår emigrantvenn Ole Lie Krosby opp. 25. august 1896 deltok han i et lag på Solheim sammen med familie fra Krogstad. I 1890-årene var det religiøs vekkelser i grensebygdene. Sammen med iherdig innsats fra avholdsfolket, var følgelig møteaktiviteten ganske stor. Et av brevene (31/3-1897) beretter at hun og broren Jens (senere eier av Rive gård i Aremark) har slått lag til selskap hos Haldor Stensrud (handelsmann i Ørje sentrum) og Ole L. Krosby.

Giftet seg. Etter hjemkomsten (som enkemann) fra USA omkring 1890 hadde Ole pleiet omgang med Stensruds slektning Jørgine Iversdatter Stensrud (født 1865). Han giftet seg med henne i 1893. De fikk fem barn sammen. Et av barna var Johan

(Olsen Lie) Krosby født 11. september 1897.

Fra nevnte selskap noterer vår brevskriver blant annet: «Det var mange fremmede der og riktig morsomt. Hornmusikken blæste – og danset gjorde vi hele natten. Kom ikke hjem før kl. 5 om morgningen. Var liksom avskjedsfest for Krosby dette. Han reiste nemlig tirsdag. Så ut for at de var nokså fornøide begge to, kommer visst ikke til at savne hverandre no' videre, tror jeg».

Dette må ha vært en ultrakort tur til Amerika-familien. Etter to barnefødsler (3. januar 1894 og 15. februar 1896) nedkom Jørgine med omtalte Johan i 1897.

Vi velger å følge familietreets forlengelse gjennom sistnevnte, idet det her etter hvert skal fremkomme ytterligere informasjon om eventyreren Ole Lie Krosby.

Johan (Olsen Lie) Krosby giftet seg 4. mars 1932 med Gunda Josephine Branes (datter av Peder Edvardsen Branes Nystrud – på Ørje kjent som Petter Solbakken) og Emma Kristine Olsen. Av deres tre barn: Edel, Rolf og Ole (født 18. oktober 1937) er det Ole som bærer fortellingen videre.

Sammen med sin mor legger han i 1972 ut på reise til slektninger i Minnesota og Nord Dakota. For det var i byen Fargo, på grensen mellom de to statene, like ved den fruktbare Red River dalen Ole Lie først slo seg ned. Hundre år tidligere var dette «The Wild West». Byen fikk sitt navn etter jernbanedirektøren for Northern Pacific Railroad og medeieren i det berømte Wells Fargo Express Company; William G. Fargo.

Homesteads. De strengt tatt rettmessige eierne av landet; indianerne, ble fortrent av settlerne på jakt etter «homesteads».

Innbyggertallet i 1876 var kun 600, og den røffe pionerbyen Fargo besto for en stor del av bordeller og salooner. Takket være sin beliggenhet, som jernbaneknutepunkt mellom øst- og veststatene, vokste den raskt opp til 9.000 innby-

Når Ole Lie legger ut på sin siste tur til Nord Dakota våren 1896, er det med ett mål for øyet

gere omkring 1890. Ved grunnleggingen av byen i 1871 finner vi den energiske øymarking - i fravær av familie - ute i villmarken.

Oles slektninger hadde et ganske spesielt minnesmerke å vise frem (i 1972) i byens sentrum. Et inngjerdet område med en jordgamme i midten! Dette var Mr. Ole Lie's hjem den første tiden. Han hadde også fortalt sine barn at ved ett tilfelle hadde en slange dukket opp fra et hull i golvet. En gryte vann ble hengt på bålet og kokende vann helt ned til «gjesten» som siden ikke viste seg.

Siste tur. Når Ole Lie legger ut på sin siste tur til Nord Dakota våren 1896, er det med ett mål for øyet: Å avhende sine eiendeler i «Det Forjettede Land» og bringe med hard valuta for å erverve nytt hjem i Norge. Kjøp av farsgården Krosby ved Gjølssjøen i Øymark har nå høyeste prioritet.

Fremdeles råder tilstander av løshet, og det å bringe med seg cash på lomma er risikosport. Ole vet råd. Forkledd som den usleste fant, fordeler han sine dollars omkring på skrotten og berger på denne måten et anselig beløp med til Norge.

18. november 1903 gikk Ole Lie Krosby ut av tiden.

Velstand i dag. «Norge er et fattig land» var første setning i min geografibok på 1940-tallet. Situasjonen forandret seg. Omkring 1960 hadde hardt arbeid og forsiktighet i pengesaker brakt oss ut av etterkrigstidens trengselsår. Vi vet hva det kostet enkelte, spesielt på Nordvestlandet og i Nord Norge. Altfor fett var det heller ikke her i Østlandsområdene.

I dag lyser vår velstand som ett av flere vesteuropeiske «Forjettede Land», og mennesker fra andre kontinenter søker mot lyskilden. Vi kan bikke hodet litt til siden og bakover. Kanskje drar vi kjensel på en søster eller bror som nå er ute i samme ærend som vi en gang var: Et trygt tilholdssted, med arbeid og frihet for seg og sine?

Fra tredjeklassebesøket i barnehagen. Flere bilder ligger på skolens hjemmeside www.markerskole.no under 3A-posten. (Foto: Ranveig. B. Henning)

Lesestund i barnehagen

Tidlig i april var klasse 3A ved Marker skole invitert av Annen etasje barnehage i Ørje til lesestund. Tredjeklassingene var godt forberedt.

Skikkelig spente barn vandret avsted med hver sin bok under armen, og små og store fant tonen med en gang. Rundt omkring i kriker og kroker var det masse flott som skjedde.

De små var ivrige lyttere, og de

store var superflinke lesere. Etter lesestunden ble det også tid for lek og spising. Dette ble to fine timer for både små og litt større barn.

3A takker for invitasjonen og kan absolutt anbefale et slikt samarbeid.

NYHET TIL ALLE INNBYGGERE - vi innfører nytt renovasjonstilbud

"I løpet av året vil vi hente glass- og metallemballasje hjemme hos deg. Videre får du nytt og bedre utstyr til avfallet."

For å tilby deg best mulige løsninger for avfallet ditt gjøres det nå noen forandringer som vil gi deg et smartere og enklere system.

Hva endres - vi vil hente mer

Vi vil fra nevnte dato (se under) hente glass- og metallemballasje i tillegg til matavfall, papp/papir, plast og restavfall som vi henter i dag. Vi benytter videre anledningen til å gi deg nye og bedre beholdere til papp/papir og restavfallet.

Når gjør vi dette

Vi starter arbeidet våren 2011 og **fra følgende dato skal du ta i bruk det nye utstyret:**

Kommune - start	Kommune - start	Kommune - start
Marker - 1. mai	Skiptvet - 1. september	Askim - 1. januar 2012
Eidsberg - 13. juni	Spydeberg - 1. oktober	
Trøgstad - 1. august	Hobøl - 1. november	

Med vennlig hilsen
Marker kommune

Indre Østfold Renovasjon
Tlf. 69 88 79 50

Henting av avfall - ingen endring i tidspunkt

Det blir ingen endringer i tidspunktene for når vi henter avfallet hjemme hos deg. Glass/metallemballasje blir hentet samtidig med plasten på fredag hver 4. uke.

Plassering av nye stativ - ingen endring

Renovatørene plasserer stativene i utgangspunktet på samme sted som tidligere. Det nye utstyret vil ta mer plass, men vi håper at dette ikke medfører store problemer for deg.

Mer informasjon

Mer informasjon finner du på vår nettside twww.iorenovasjon.no. I tillegg vil en informasjonspakke som beskriver omleggingen følge det nye utstyret.

Håper at du er fornøyd med at vi med dette øker servicegraden – uten å øke prisen.

Rømskog skole på Langedrag

Peder og Robert-Andre.

ALT I BELYSNING

Hjemmebesøk av godkjent Lysrådgiver? Vi hjelper deg gjerne! Gratis og uforpliktende!

Stort utvalg innen gaver og interiør.

Se oss på Facebook

MESTERLYS

Ordfører Voldens vei 7, 1850 Mysen
Telefon: 69 89 20 78
E-post: mysen@mesterlys.com

Uka før vinterferien var 6. og 7. klasse ved Rømskog skole på Langedrag. Etter et vellykket opphold med mange flotte opplevelser, fikk elevene i oppdrag å skrive om turen. Vi har fått tilgang til to av historiene.

Daniel Bergquist:

På bussen var det liv og røre, og ingen tenkte på at vi kjørte lenge. Da vi kom til Langedrag, fikk vi lapskaus og faste plasser. Jeg satt på bord med Mina, Mathilde (Høyjord), Rachel, Emma, Sondre, Sondre (Tælavåg) og Mats. Etter maten så vi på gaupene og ulvene.

Tirsdagen var det opp kl. 07.30 for å hjelpe til med frokosten før vi skulle på ski. Etter skituren fikk vi nesten ikke tid til å skifte før vi måtte spise lunsj. Etterpå skulle vi ri på hest. Christoffer, Eirik og jeg fikk en umulig hest som het Ronja, men vi kom oss gjennom turen med livet i behold. Resten av dagen var vi i stallen.

Fjellrev og rein. Onsdagen startet i stallen der vi stelte geitene og koste med kjeene. Etter frokost bakte vi lefser, melkekaker og flatbrød. Etter lunsj var det klart for en skitur igjen før vi måtte ha noe som heter gårdsarbeid. Da matet vi fjellrev og rein. Til middag hadde vi vegispizza, den var kjempegod. Om kvelden hadde vi quiz, spilte bordtennis og 3 på rad.

Torsdagen skulle vi ut i voltige-ringen. Vi satt både baklengs og framlengs for å gjøre triks. Og jeg klarte alt, til å med når vi skulle lene oss bakover ned på rumpa til hesten. Det var veldig morsomt.

Etter maten var det klart for langtur opp på fjellet. Vi måtte pakke ganske mye og dro avsted før de andre treigisene. Det gikk ganske tregt, men vi kom jo opp på toppen. Det var skikkelig fin utsikt, men det blåste kaldt. Nedturen gikk bra, og den var veldig morsom. Til middag hadde vi kjøttkaker og poteter, endelig. På kvelden hørte vi på en av lederne som fortalte om da hun var løvepasser i en løvepark.

Ulvne. Fredagen skulle vi bare se Tuva leke og snakke med ulvene og ha en natursti om hva vi hadde lært. Ryddinga gikk fint og fort. Før vi reiste ga vi telefonnummer, msn og facebooken til hverandre.

Turen hjem gikk fint. Vi spilte musikk og pratet sammen. Jeg ble litt trøtt. Det var godt og komme hjem, men det hadde vært morsomt å være der en uke til.

Subus, singel, pukk og maskinkult

STØPEGRUS

MURE-/PUSSESAND

KABELGRUS

HAVESINGEL-NATUR

FYLLSTEIN

FYLLMASSE

I tillegg leveres
JORD og
RØDMULD

Transport
hvis
ønskelig

FLØVIK GRUSTAK

Inneh. Harald Westgaard
1870 Ørje - tlf. 69 81 41 06 mob. 909 14 160

drag

Mats, Daniel, Lasse og Peder har pause under en av skiturene.

Pauline Tørnby:

Vi dro til Langedrag på mandag. Jeg gledet meg og var spent. Det tok fem timer, men det gikk faktisk ganske fort. Vi (jentene) spilte «Svarteper» på bussen.

Da vi kom fram, fortalte en dame oss om gaupe og ulv og om hvordan Langedrag oppsto. Vi ble delt inn i grupper: Rev, ulv, gaupe og rein. Vi fikk arbeidsoppgaver, for eksempel: Voltige, baking, ride, stall, fjøset og kjøkkenet, og vi gikk på ski.

Om morgenen var det frivillig dyrestell, og på kvelden var det frivillig dyrekos. Vi fikk også mate fjellrev og rein.

Gode venner. Jeg ble kjent med Karina og Emma fra Telavåg. På kveldene hadde vi underholdning. Da var det ingen leirskolelærere der, bare lærere. Vi hadde også disko. På torsdagen gjorde vi ikke så mye annet enn å gå på ski. Da fikk vi velge hvor langt ville gå, og jeg valgte den lengste løypa. Den gikk opp til en topp som vi kunne se Langedrag fra. På tirsdag og torsdag var det kiosk og suvenirbutikk. På torsdag fikk vi være med Gro på «tur» til Afrika. Det var ganske morsomt.

Vi lærte å smøre ski, hvordan vi skulle holde stavene og å ploge.

Vi kunne velge oss et spesielt dyr som vi kunne følge hele uka. Jeg valgte meg en geitekillling. Den var kjempesøt.

Helene, Louise og Guro klar for skitur.

Helene og Guro fyller termoser.

Christoffer og Guro til hest.

Et hjertelig møte mellom gode venner. Solveig Levin (t.v.), Nils Skogstad og Mona Levin. Mor og datter Levin kan takke Skogstads far for at de berget livet med nazistene i hælene i 1943.

Hjertelig møte på Ørje

Det ble et særdeles hjertelig møte da Mona Levin og moren Solveig igjen fikk treffe sin gamle venn Nils Skogstad. Det skjedde i Bakergaarden i Ørje der Mona Levin holdt foredrag om jødernes historie i Norge, og sitt eget spesielle forhold til Marker.

Mona Levin kan på mange måter takke Marker og Skogstad for at hun i det hele tatt lever. For det var Nils Skogstads far som sørget for at Mona og en rekke andre jøder og andre flyktninger kom seg trygt over til Sverige under krigen. Nils var selv bare guttungen, men han husker godt Solveig og den tre år gamle Mona som overnattet på Skogstad gård før de på dramatisk vis kom seg over grensen.

– Jeg er evig takknemlig for det Skogstad gjorde for oss, og det er alltid hyggelig å treffe Nils, sa en sprudlende Mona Levin og en minst like sprudlende mor Solveig Levin, 96 år gammel, men sprekere enn de fleste.

Bakergaarden. Mona Levin har siden tidlig på 1970-tallet vært journalist i Aftenposten. Hun er blant landets mest kjente journalister og blir benyttet i mange sammenhenger. Like etter besøket på Ørje var hun flittig gjest på riksdekkende TV for å kommentere Wenche Foss

og hennes betydning etter at den kjente skuespilleren gikk bort.

Men denne gang var det altså Bakergaarden som fikk besøk. Ikke verdens største lokaler, men intimt og koselig. Bakergaarden er blitt det nye in-stedet på Ørje, og eierne er godt i gang med å bygge opp stedets renommé som en kulturinstitusjon. Det er stadig arrangementer som kombineres med mat og drikke kvalitetsmessig hentet fra øverste hylle.

Jøder. Mona Levin tok for seg jødernes historie i Norge. En for svært mange ukjent historie. En historie preget av myter og fordommer. Levin trakk trådene tilbake til Henrik Wergeland, som gjorde mye for jødene i Norge. Hennes egen familie kom opprinnelig fra Litauen, men det er mange generasjoner siden. Faren Robert døde for mange år siden. Han rakk imidlertid å bli en pianist i verdensklasse. Nå er Mona pensjonist, men fortsatt høyst levende og engasjert. Det fikk publikum i Bakergaarden oppleve. Mona Levin ga tilhørerne en uforglemmelig – og tankevekkende kveld.

Avslutningen på foredraget omhandlet den dramatiske flukten fra Oslo til Stockholm. Den gikk altså gjennom Marker. Mona selv husker ikke så mye. Hun var bare tre år og ble proppet full av sovemedisin for at flyktningfølget ikke skulle vekke nazistenes oppmerksomhet.

– Jeg er litt eldre enn Mona, så jeg husker godt at de var hjemme på Skogstad. Vi har hatt god kontakt i alle år, og det er alltid hyggelig å treffe Mona og Solveig, sier Nils Skogstad.

SELVVANNENDE BLOMSTERKASSER

Disse kassene er godkjent størrelse for nedgraving på kirkegårder, men er også yppelige til å grave ned i hagen eller bruke i drivhus til for eksempel tomater.

Man får friske planter hele sesongen uavhengig av vær. Man slipper ugress og får en pen pynte kant rundt. Disse kassene holder på vannet i ca 2–3 uker. Kassene er miljøvennlig og er av resirkulerbar plast.

Vi har også ampler, urne innsatser, frittstående kasser og verandakasser. Urnekassene passer keramikurner fra 20cm til 45cm

Ring oss på 69190460 eller gå inn på vår side: www.btplast.com

BT PLAST HALDEN
VAKUUM - TERMOFORMING

Flatebyveien 4, 1792 TISTEDAL. Tlf. 69 19 04 60 – Fax 69 19 04 61
www.btplast.com. E-post: btplast@btplast.com

PUKKVERK Grønne Bakke

Gårdsplass- og oppkjørselsingel
Subbus Singel Pukk Fyllmasse
Levering prosjekt
Transport

Hans Braarud 40 21 49 56 Ørje

Det skjer i Grenseland

28. APRIL TIL 29. MAI

APRIL

TORS DAG 28.

Dekking av festbord med Kari Mosbæk Christensen

i Bakergaarden i Ørje fra klokka 19. Her gis nyttige tips til den som skal arrangere dåp, konfirmasjon, bryllup eller andre festlige lag.

LØRDAG 30.

Den siste helgen i april feires Fritidsklubbens Dag over hele landet. I Rømskog inviteres lokalpolitikere, foreldre og andre i nærmiljøet til ungdommens hus for å se hva som rører seg i ungdomsmiljøet. Åpent fra kl. 20 til 01.

MAI

SØNDAG 1.

Arbeidernes dag feires i Aremark, Marker og Rømskog.

Sesongstart for turorienteringen

i Rømskog. 30 poster henger ute frem til 1. oktober. Fra 28. april kan man i Tørnbybutikken kjøpe poser med kart, informasjon og kontrollkort for 100 kroner.

TIRSDAG 3.

I Rømskog Kulturhus viser **Bygdekinoen** filmene «Rango» og «Ånglagård - Alle gode ting er tre».

LØRDAG 7.

Møte med Andreas Hegertun i Rømskog Bedehus kl. 19. Sang av Trygve Nilsen og brødrene Ottosson.

Ørje Handelsstandsforening arrangerer **Vårmarked** i sentrum.

TIRSDAG 10.

På Furulund i Aremark viser **Bygdekinoen** filmene «Rango» og «Fast and Furious Five».

ONSDAG 11.

I Marker rådhus viser **Bygdekinoen** filmene «Rango» og «Fast and Furious Five».

TORS DAG 12.

Aremark Pensjonistforening inviterer til møte på Furulund kl. 17. Sjøførlærer Arne Moberg vil orientere om trafikkurset 65+.

TIRSDAG 17.

Nasjonaldagen feires på tradisjonelt vis i Aremark, Marker og Rømskog.

TORS DAG 26.

Bakergaarden, Ørje kl. 19: Grillmestern kommer med spennende tips til grillfesten. Vi smaker og tester grillmaten.

FREDAG 27.

Rømskog Pensjonistforening arrangerer dagstur til NRK i Oslo. Det blir omvisning på Marienlyst og dessuten en tur til Holmenkollbakken og resten av skianlegget.

LØRDAG 28.

Møte med Arild Svartdal i Rømskog Bedehus kl. 19.

SØNDAG 29.

Vårens siste tur i regi av Stemningen Turlag går til Lukashytta. Fremmøte ved Rømskog kommunehus kl. 13.

Informasjon fra Rømskog kommune

Konkurransen i Aremark, Marker og Rømskog

Hvordan gjøre våre kommuner mer attraktive? Vi trenger dine forslag, delta i konkurransen og vinn flotte premier!

Har du en god idé knyttet til en eller flere av følgende områder?

- hvordan kan vi markedsføre våre kommuner overfor nye innbyggere?
- hvordan kan vi gjøre bygdene til et enda bedre sted å bo?
- hvordan kan vi stimulere til etablering av nye arbeidsplasser?
- hvordan kan vi skape bedre opplevelser for tilreisende?

Send ditt forslag til Vidar Østenby, Marker kommune, innen 1. mai.

Det beste forslaget belønnes med en iPad 2. Blant øvrige innsendte forslag trekkes et døgn med hjelpensjon for to personer på Rømskog Spa & Resort.

Informasjon fra Marker kommune

Informasjonsmøte om spredt avløp

I forbindelse med den pågående prosessen med opprydding av avløpsrenseanlegg i spredt bebyggelse vil det bli avholdt informasjonsmøte mandag 9. mai kl. 18.30 i Marker rådhus. Politisk ledelse, administrasjonen, Vannområdet Haldenvassdraget samt leverandører av godkjente avløpsrenseanlegg vil være til stede på møtet.

Det er sendt ut varsel om pålegg og pålegg i tre soner i Marker kommune, kommunegrensen i nord til Kinn (sone 1), kommunegrensen i nord til Gåseby (sone 2) og fra Kinn til sentrum (sone 3). Sone 4 (Gåseby til sentrum) vil få pålegg i løpet av høsten 2011.

Møtet vil være åpent for alle som ønsker informasjon om den pågående prosessen, samtidig som det gis mulighet til å ta en prat med ulike leverandører og entreprenører av avløpsrenseanlegg.

Kommunen vil også minne om at fristen 1. juli i sone 1 ikke er langt unna! Innen denne fristen skal anlegget være ferdigstilt, og før tiltaket kan igangsettes, må gyldig utslippstillatelse og ansvarsrett være gitt fra kommunen.

Sommertid

Fra 2. mai til 26. august er åpningstiden i Marker rådhus fra kl. 07.30 til kl. 15.00.

Ørje Vannverk - spyling av vannledningsnett

Forvaltning, drift og vedlikehold vil fra 27. april til 25. mai foreta spyling av vannledningsnett. Dette kan tidvis medføre at vannkvaliteten og vanntrykket forringes. Spylingen vil foregå på dagtid mellom kl. 08 og kl. 15.

Informasjon fra Aremark kommune

Svømmehallen

Svømmehallen på Furulund er nå stengt for sesongen. Åpnes igjen etter sommerferien.

**BARNEVERN
VAKTEN**
FOR INDRE ØSTFOLD

Telefon: 91 38 92 93

Åpningstid:
Hverdager kl. 16-08.

Helger og høytider:

- for barn i akutsituasjoner

Hele døgnet

Tenkt på det lenge?
Bli fosterforeldre!

FOSTERHJEMSTJENESTEN

Inviterer til åpent informasjonsmøte

3. mai kl. 18
Fylkeshuset, Sarpsborg

Velkommen!

Tlf. 466 16 900

www.fosterhjem.no/sarpsborg

SISTE

Avisa Grensland
Fosby, 1798 Aremark

TELEFON 99 22 1798

**Tenk på oss når turer planlegges!
Be om et pristilbud.**

GRENSEBUSSEN

**Knut Espelund • 1870 Ørje
Tlf. 69 81 41 17 • 909 29 380**

Ørje barnegospel har vært på Sjøglimt en hel helg, og der ble det også holdt en svært vellykket konsert. (Foto: Lene Brestrup)

En stor gjeng med barn og noen voksne fra Ørje barnegospel har vært på helgeleir på Sjøglimt. Det var en fin opplevelse som ble avsluttet med en vellykket konsert.

Ørje barnegospel på Sjøglimt

Det flotte været fristet noen av de minste til å gå ut klokka 7 om morgenen. Litt i tidligste laget for de voksne! Men også disse kom seg opp etter hvert, og da kom actaleder Elise Volen på besøk. Denne dagen ble det øvd i tre omganger. Helt nødvendig, for dagen etter var det duket for konsert. Lørdagskvelden bød på fest med mange morsomme innslag.

Konsert. På konsertdagen var 45 barn med, og salen på Sjøglimt fylte seg opp. Stor stas for alle som har øvd og øvd. Koret har fått nytt anlegg.

I den forbindelse ønsker Ørje barnegospel å takke sine sponsorer; Marker Sparebank, Ørje menighetsråd og Marker Normisjon.

På konserten var det loddsalg, og det ga

drøyt 7.500 kroner i kassa. Pengene går til korets virksomhet. En stor takk til alle som bidro med gevinster!

Publikum koste seg under konserten, var med fra starten og klappet til sangene. Det satte selvsagt barna stor pris på.

**Neste
avis**

Neste utgave av Avisa Grensland kommer ut 27. mai og blir distribuert i Aremark, Marker og Rømskog, samt til utenbygds abonnenter. Avisa Grensland vil også være tilgjengelig i de lokale dagligvareforretningene,

bensinstasjonene, Marker Sparebank, Bakergaarden, Solstrand Terrasse, Furulund og i de tre rådhusene. Ta kontakt dersom du har et budskap du ønsker å formidle, det være seg redaksjonelt eller i form av en annonse.

**Telefon: 99 22 17 98
Email: post@byline.as**